

**ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРЕТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
СТОСОВНО ПИТАНЬ АКСІОЛОГІЧНОГО
ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖНОГО СПРЯМУВАННЯ**

Олександр ТОМЕНКО, Сергій ЧЕРЕДНІЧЕНКО

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка

Анотація. Ураховуючи, що через засвоєння спеціальних знань відбувається формування у студентів мотивів професійного самовдосконалення, їх здобуття є важливою складовою підготовки вчителя. У роботі визначено особливості теоретичних уявлень майбутніх учителів фізичної культури стосовно питань аксіологічного та здоров'язбережного спрямування. Аналіз отриманих даних вказує на необхідність розробки та впровадження в процес підготовки вчителів фізичної культури інноваційних технологій засвоєння теоретичних знань.

Ключові слова: студенти, фізична культура, теоретичні знання.

**ОСОБЕННОСТИ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ
ПРЕДСТАВЛЕНИЙ БУДУЩИХ
УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ
ОТНОСИТЕЛЬНО ВОПРОСОВ
АКСИОЛОГИЧЕСКОЙ
И ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩЕЙ
НАПРАВЛЕННОСТИ**

**Александр ТОМЕНКО,
Сергей ЧЕРЕДНИЧЕНКО**

*Сумской государственной педагогической
университет им. А.С. Макаренко*

Аннотация. Учитывая, что через усвоение специальных знаний происходит формирование у студентов мотивов профессионального самосовершенствования, их получение является важной частью подготовки учителя. В работе определены особенности теоретических представлений будущих учителей физической культуры относительно вопросов аксиологической и здоровьесберегающей направленности. Анализ полученных данных указывает на необходимость разработки и внедрения в процесс подготовки учителей физической культуры инновационных технологий усвоения теоретических знаний.

Ключевые слова: студенты, физическая культура, теоретические знания.

**SPECIAL FEATURES
OF FUTURE TEACHERS
OF PHYSICAL CULTURE THEORETICAL
IDEAS RELATIVE TO THE AXIOLOGICAL
AND HEALTH-IMPROVING QUESTIONS**

**Oleksandr TOMENKO,
Serhiy CHEREDNICHENKO**

*Sumy State Pedagogical University
named after A.S. Makarenko*

Annotation. Taking into account that the professional self-improvement motives formation is running through adoption of students special knowledge, getting them is an important part of the teacher training. The features of the theoretical views regarding the issues of axiological and health-improving directivity in the future teachers of physical culture are determined. The analysis of the data indicates the need for the development and implementation of modern theoretical knowledge teaching technologies in the process of training teachers of physical culture.

Key words: students, physical culture, theoretical knowledge.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій, зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Засвоєння знань аксіологічного та здоров'язбережного спрямування – чи не найголовніші чинники формування професійної майстерності майбутнього вчителя фізичної культури. Підтвердженням цих слів є результати досліджень Т.Ю. Круцевич [3] та інших авторів [1]. Процес підготовки фахівців із фізичного виховання ґрунтується на необхідності формування фізкультурного тезауруса як складного світоглядного утворення, що динамічно розвивається, відкритої системи накопичення, збереження й подання інформації, знань, людського досвіду, що є інформаційно-знанневою, понятійною базою фізкультурної освіти, фізкультурної діяльності, фізичної культури особистості.

З позицій діалектичного підходу, який обґрунтувала А. А. Нікітіна [4], тезаурус розуміється: на категоріальному рівні як картина світу; на конкретно-науковому рівні – як синтаксично детермінований, відкритий інформаційний базис певної наукової галузі, на рівні навчаль

ної дисципліни як логічно замкнуте розмаїття відповідного наукового тезауруса, що спрямований на засвоєння студентом для успішного орієнтування в певній предметній галузі; на особистісному рівні – як засвоєний студентом тезаурус навчальної дисципліни, що містить запас знань, умінь та досвіду, що активно використовується.

Беручи до уваги проаналізовані джерела [4; 5 та інші], слід зазначити, що проблема обізнаності студентів спеціальних навчальних закладів стосовно аксіологічного та здоров'язбережнього компонентів фізкультурної освіти слабко висвітлена в літературі, хоча в аспекті збереження здоров'я молоді у цілому в окремих офіційних інтернет-ресурсах достатньо інформації [6]. Тому проблематика дослідження особливостей формування світогляду, який базується на аксіологічному й оздоровчому підходах, набуває важливого значення.

Ураховуючи сказане вище, актуальним є вивчення уявлень та асоціацій щодо питань аксіологічного та здоров'язбережнього спрямування як чинників формування спеціального тезауруса в майбутніх учителів фізичної культури.

Названі дослідження проведено відповідно до плану науково-дослідної роботи СумДПУ ім. А.С.Макаренка Міністерства освіти та науки України на 2007 – 2011 рр. за темою «Оптимізація процесу навчання та виховання різних груп населення засобами фізичної культури», затвердженій відділом державної реєстрації Українського інституту науково-технічної інформації в місті Києві (номер державної реєстрації 0107U002255).

Мета дослідження – визначити особливості теоретичних уявлень та асоціацій майбутніх учителів фізичної культури стосовно питань аксіологічного та здоров'язбережнього спрямування.

Для досягнення поставленої мети ми використовувались такі **методи досліджень**: 1. Аналіз наукової та методичної літератури. 2. Анкетування (метод незавершених речень). 3. Методи математичної статистики.

Для виявлення асоціацій та уявлень майбутніх учителів фізичної культури стосовно основних понять сфери фізичної культури та спорту ми провели анкетування серед 383 студентів вишів Сумської області: Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка (n = 232), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (n = 151). Анкетування проводилося серед студентів інститутів і факультетів фізичної культури.

Результати дослідження та їх обговорення. Для визначення уявлень студентів стосовно питань аксіологічного та здоров'язбережнього спрямування ми використали модифіковану анкету за методом незавершених речень [2], яка містила 57 запитань, розподілених за своєю суттю розподілених на чотири блоки питань: питання теоретичного змісту, питання методичного характеру, питання аксіологічного спрямування («Олімпіада – це...», «Правила гри потрібні для...», «Фізична культура студента – це...» тощо) і питання про здоровий спосіб життя («Здоровий спосіб життя – це...», «Здоров'я – це...», «Рухова активність – це...» тощо).

Структура уявлень студентів щодо такого явища як олімпіада є достатньо розгалуженою: для студентів усіх курсів чільне місце посідає категорія «спортивні змагання», досягаючи на IV курсі 58,6 % від думок усіх опитаних. Категорія «Спортивне свято» в уявленні студентів перших двох курсів посідає третє рангове місце (8,4% та 9,1%), а на третьому та четвертому курсах частка студентів, що їх обирають, збільшується до 13,8% та 14,2% відповідно (табл. 1).

Окрім інших, у результаті аналізу відповідей респондентів ми згрупували асоціації з категорією «Результат», частка яких у відповідях зменшувалася від 14,5% на першому курсі до 8,8% на четвертому. Окрім того, значна частка опитаних студентів асоціюють олімпіаду з іншими змістовними категоріями (від 11,7% до 21,7%). Ілюстративним є те, що жоден зі студентів не охарактеризував явище «олімпіада» як чотирирічний період підготовки, що завершується участю в Іграх Олімпіади.

Уявлення студентів стосовно категорії «Дружба» є досить розгалуженим і містить 25 рангів, серед яких чільне місце займали ранги категорії «Стосунки між людьми» – від 17,2% до 25,9% залежно від курсу навчання, «Повага до людей» – від 23,6% до 32,1%, «Толерантність» – від 6,9 % до 12,6 % та інші. Стосовно «Правил гри...» для першокурсників провід-

ними є ранги категорії «Проведення чесної гри» – 31,6%, «Результат» – 25,9% та «Уникнення травм» – 13,9%. На четвертому ж курсі провідними були ранги категорій «Уникнення травм» (24,1%), «Проведення чесної гри» (21,9%) та «Результат» (20%).

Таблиця 1

Уявлення студентів стосовно явища «олімпіада»

Асоціації та уявлення	Показники							
	курси							
	I		II		III		IV	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
«Спортивні змагання»	173	52,1	62	35,4	85	48,9	214	58,6
«Спортивне свято»	28	8,4	16	9,1	24	13,8	52	14,2
«Результат»	48	14,5	24	13,7	20	11,5	32	8,8
Інші	39	11,7	38	21,7	32	18,4	49	13,4
Труднощі з відповіддю	44	13,3	35	21,1	13	7,4	18	5
Загалом	332	100	175	100	174	100	365	100

Загалом ми зафіксували 29 різноманітних уявлень студентства про здоров'я, що були поділені на 6 груп. Чільне місце серед них посіли: «Стан організму» – від 29,8% у першокурсників до 36,2% студентів четвертого курсу, що загалом відповідає вимогам істинності за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, а також «Нормальне функціонування організму» як група рангів – від 25,3% до 31,5%.

Ми зафіксували також неповні уявлення про здоров'я: категорію «Фізичний стан», що становила у першокурсників – 15,7%, а на четвертому курсі зменшилася до 8,2%, а також «Відсутність хвороб» (від 12,7% до 17,3%). Позитивною рисою є те, що труднощів із відповідями стосовно цього питання у студентів майже не виникало (табл. 2).

Таблиця 2

Уявлення студентів стосовно «Здоров'я»

Асоціації та уявлення	Показники (%)							
	курси							
	I		II		III		IV	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
«Стан організму»	99	29,8	57	32,6	61	35,1	132	36,2
«Нормальне функціонування організму»	84	25,3	46	26,3	49	28,2	115	31,5
«Фізичний стан»	52	15,7	24	13,7	20	11,5	30	8,2
«Відсутність хвороб»	42	12,7	30	17,1	28	16,1	63	17,3
Інші	31	9,3	13	7,4	16	9,1	15	4,1
Труднощі з відповіддю	24	7,2	5	2,9	–	–	10	2,7
Загалом	332	100	175	100	174	100	365	100

Чверть студентів-першокурсників для того, щоб не хворіти, вживають ліки, спострігається незначне зменшення кількості таких студентів на четвертому (24,9%). Студенти третього курсу продемонстрували більш правильні уявлення про способи запобігання захворюванням: найбільше з них – 25,9% – вказали на ранги категорії «заняття фізичною культурою та спортом» та дотримання здорового способу життя (11,5%). Схожа тенденція збереглася і на четвертому курсі, але загалом значна частка студентів (від 6,9% до 15,4%, залежно від курсу) вагалася відповісти на запитання про запобігання захворюванням, що є негативною ознакою.

Перспективою подальших досліджень є розробка та впровадження у процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури інноваційних технологій засвоєння теоретичних знань.

Висновки:

1. Обсяг уявлень студентів щодо питань аксіологічного спрямування є достатньо розгалуженим. Для студентів усіх курсів «Олімпіада» асоціюється з категорією «спортивні змагання», досягаючи на IV курсі 58,6 % від думок усіх опитаних. Жоден зі студентів правильно не охарактеризував термін «олімпіада» як чотирирічний період підготовки, що завершується участю у Іграх Олімпіади.

2. Стосовно визначення поняття «здоров'я» ми зафіксували 29 уявлень, що були поділені на 6 груп. Чільне місце посіли уявлення, які ми зарахували категорії «Стан організму» – від 29,8% у першокурсників до 36,2% у студентів четвертого курсу, що загалом відповідає істині за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я. «Здоровий спосіб життя» асоціюється у студентів I курсу найчастіше з відсутністю шкідливих звичок (42,2%) та збалансованим режимом дня (17,8%), у другокурсників окрім відсутності шкідливих звичок (30,3%), спостерігається значне розгалуження уявлень – 22,3% студентів зафіксували «Інші категорії», окрім того, провідне значення для них набувають «Заняття фізичною культурою та спортом» (20%).

Список літератури

1. *Алексеев С. А.* Физическая культура как фактор социализации личности молодого человека : автореф. дис. на соискание уч. степени док. соц. наук : [спец.] 22.00.04 «Социальная структура, социальные институты и процессы» / С.А.Алексеев. – Казань, 2006. – 40 с.
2. *Барабашов С. В.* Теоретико-методические основы личностно ориентированной технологии физкультурного образования школьников : дис. д-ра пед. наук : 13.00.04 / Барабашов Сергей Викторович. – Омск, 2000. – 390 с.
3. *Круцевич Т. Ю.* Теорія і методика фізичного виховання / Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література, 2008. – Т. 2. – 367 с.
4. *Никитина А. А.* Физкультурный тезаурус. Теоретические основы и процесс его формирования у студентов : [монография] / А. А. Никитина. – Калининград : РГУ им. И. Канта, 2006. – 319 с.
5. *Николаев Ю. М.* Теоретико-методологические основы физической культуры : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Николаев Юрий Михайлович. – СПб, 1998. – 387 с.
6. World Health Organization. The global burden of disease: 2004 update. Geneva, World Health Organization, 2008 [Electronic recourse]. – Access mode : http://www.who.int/topics/global_burden_of_disease/en/

Стаття надійшла до редколегії 31.01.2013